

---

## Chơi Hoa Tô Hoài

---

Các cụ ưa chơi hoa cây. Cây ngọc lan búp hoa trắng ngọt đến cuối xuân. Những cây ngẫu cổ thụ hoa vườn, người chơi cảnh chỉ tia, ít chặt cảnh, bẻ cảnh, bởi thương cây tránh làm đau cây Vườn chùa ấy trồng cây mẫu đơn có hoa đẹp.

Còn nhớ tích xưa cô tiên Giáng Hương ngoài cửa bể Thần Phù vào chơi hội chùa và vô ý làm rơi bông mẫu đơn, bị tuần làng ngã vạ trói vào gốc cây, quan huyện Từ Thức phải cởi tấm áo lương làm tiền chuộc mới cứu được cô tiên. Cái hoa trên cành rơi mà quý, đến phải phạt nhiều thế?

Có lần tôi thấy trên sân khấu diễn đến đoạn vua Quang Trung cùng đại quân vào giải phóng Thăng Long giữa tết Nguyên Đán. Nhà vua sai quân quan vác một cành đào hoả tốc ngày đêm vào kinh đô đem tin mừng thắng trận đến công chúa Ngọc Hân. Chỉ băn khoăn không biết ngày xưa có chặt cành đào mừng xuân như ta bây giờ không?

Hình như không.

Người ta cũng ít chơi hoa bó - chỉ có mỗi hoa huệ thì bó từng giò, mà hoa ngắt từng đoá là hoa để cúng. Trên bàn thờ tổ tiên và ở đền chùa, đĩa hoa cũng có mấy đoá hồng ta nhỏ nhỏ đôi ba cánh, có chum hoa sồi, hoa ngẫu với lá trầu không gói hồ trong mảnh lá chuối tươi buộc lạt.

Thời người Pháp còn ở Hà Nội trên thành phố thường có người gánh hoa bán. Người gánh hoa ở làng Ngọc Hà còn có tên là trại Hàng Hoa - đất trồng hoa vùng 13 trại xưa ở kinh đô. Các nhà mua hoa cúng, có người đặt tiền trước ngày rằm mừng một sáng sớm cô hàng hoa đem đến treo gói hoa vào cái đinh trước cánh cửa. Các nhà người Tây thì mua hoa về để cắm bình. Hoa hồng, layon, hoa loa kèn, hoa đồng tiền, hoa mồm chó (người trồng hoa đặt các tên hoa theo tên gốc hoặc hình dáng, bởi đây là hoa Tây nhập nội).

Trong vườn hay trước giải bể nước trồng cây trà đỏ, cây trà bạch, cây đào bích, đào phải có khi hồng đậm, hồng nhạt, trắng tinh và bụi hoa mào gà đỏ choé. Người chơi lan chậu, địa lan. Sau này, lan rừng, phong lan treo đầu tường từng giò man mác hương bay.

Trên mặt đất, kiếp hoa và cây cảnh này cũng lưu lạc sông hồ chẳng ở yên lâu. Hãy xem lý lịch cây lục bình. Lục bình đến nước ta từ thế kỷ trước.

Đầu tiên có tên là sen Nhật Bản, cây cảnh hoa cảnh mới được chiều chuộng hết cỡ. Ngày ấy tưởng tượng một cái bát thuỷ tinh nước trong veo thả vào bát những cái phao trắng nổi, lá xanh mon mơn, màu hoa tím tím ngấn ngời, tao nhã biết bao. Nhưng rồi cái cây hoa ấy mọc nhanh quá - nhanh hơn ốc bươu vàng? Mặt nước hồ Tây mênh mông, mới đây còn quang đãng, chỉ dăm hôm đã xanh om, những đám rể bám dày đặc dưới mặt nước, cá mè cá chép ngạt thở chết cả. Xưa kia, nhà thầu cá hồ Tây phải thuê dọn quanh năm. Cái gì nhiều quá cũng đâm rẻ rúng, sen Nhật đã thành bèo tây để nuôi lợn. Nhưng đời cây húng lại khác. Cây húng gia vị rau xanh ta ăn với thịt chó, thịt vịt tiết canh, tên nôm na là cây húng chó, mà gọi kiểu cách là cây húng quế. Nhưng đi ra phương trời xa thì cây húng đổi đời ở Cuba và các nước Nam Mỹ mỗi cốc rượu cốc tay (cook-tail) phải thả một nhánh húng quế vào thì rượu uống chơi mới lên hương. Ở thủ đô Kabul nước Afghanistan, ở Addis Abeba nước Ethiopie, cả Trung Đông và Đông Phi, các công viên với những bồn hoa vòng tròn như mặt trăng đều trồng húng quế. Vẫn cái húng quế trở hoa tím tím li ti, dậy mùi thơm hắc mùi húng chó ở quê ta. Mới đây trên mặt trận Afganistan nhờ có cây húng quế hái được ở công viên mà món mỳ ăn liền của các phóng viên chiến tranh báo An Ninh thế giới từ Hà Nội tới có được món rau thơm hợp khẩu vị.

Đến cây xương rồng lộn kiếp vào nước ta thì lại khác. Ở nước ta cây xương rồng làm hàng rào vườn. Xương rồng ông cắm quanh các giếng đất, ven góc mộ ở nghĩa trang. Xương rồng bà để rào ngõ, chắn vườn rau và tha gai ngăn ruộng mạ cho vịt khỏi rúc. Ở châu Phi, xương rồng như chai lọ vứt đi, như qua lê thối lẩn lóc trên sa mạc.

Bây giờ ở châu Âu, xương rồng thành cây cảnh loang thấp nơi, lộn kiếp lần nữa đến Việt Nam, xương rồng không phải rào bờ rào, mà xương rồng ngồi trong chậu cảnh. Có hàng trăm, mấy trăm giống xương rồng kỳ lạ được nâng niu trong bát, trong cốc, trong chậu đặt giữa phòng khách, phòng ngủ và thư viện.

Gần đây, người ta hay chơi hoa giấy. (Phân biệt cây hoa giấy với hoa bằng giấy làm để trang trí. Cây hoa giấy là một cây hoa người Pháp đem ở Tân Đảo sang thường trồng làm bờ rào các công sở. Bởi hoa cũng như lá, hoa tím nhưng không có mùi người ta gọi là hoa giấy). Hoa giấy để trang trí này là hoa gia bằng lụa bằng ni lông, làm hoa hồng, hoa cúc, hay là lung tung, cũng xanh xanh đỏ đỏ hoa gì cũng được. Hoa giấy lan mọi nơi, ở bàn thờ, bàn nước, hoa làm khéo đến độ ai tò mò phải mó tay mới biết hoa thật hay hoa giả.

Cái xứ sở có người chơi hoa giấy - chỉ ở phương Tây, nhưng ở đây, hoa giấy bày ở những chỗ xa xa, cho có bóng và màu cây hoa mơ màng. Không cắm hoa giấy ở bàn uống nước, bàn làm việc như ta ở ta khách có hỏi:

- Việt Nam bốn mùa hoa, chơi hoa giấy làm gì?

Thì cũng khó trả lời.